

Motion till riksdagen 2011/12:Ju327

av **Lena Olsson m.fl. (V)**

Brottsdrabbade

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Brottsoffermyndigheten ska ges i uppdrag att ur ett helhetsperspektiv se över hur kommunerna lever upp till sitt ansvar när det gäller brottsdrabbade och att ge förslag till åtgärder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om polisens ansvar för brottsdrabbade.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förslag till följd av att utredningen Målsägandebiträdet – Ett aktivt stöd i rättsprocessen (SOU 2007:6) ska läggas fram.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra informationen kring utbetalning av skadestånd.

2 Inledning

Vänsterpartiet anser att det är tydligt att det trots den uppmärksamhet som i dag riktas mot brottsoffer oftast blir retorik utan reellt innehåll. Att brottsutsatta får ett symboliskt värde i den kriminalpolitiska debatten leder inte nödvändigtvis till att deras ställning och situation förbättras. Tvärtom kan det leda till en förtroendeklyfta mellan brottsdrabbade och samhället, då det i det konkreta fallet visar sig finnas ett glapp mellan ord och handling. Brottsdrabbade har i hög grad använts som en bricka i det politiska spelet. Detta gäller inte minst unga brottsdrabbade som är en särskilt utsatt grupp.

I denna motion tas brottsdrabbade i allmänhet upp. När det gäller kvinnor som drabbas av mäns våld och sexualbrottsdrabbade tas detta upp i separata motioner.

Fel! Okänt namn

3 Kommunernas ansvar för brottsdrabbade

Det naturliga borde vara att hela samhället har ett ansvar för att hjälpa brottsdrabbade. De rättsvårdande myndigheterna som polisen, åklagarna och domstolarna bär en stor del av detta ansvar, men sjukvården, skolan, arbetsplatserna och lokalsamhället i stort är också delaktiga.

I dag har det vuxit fram ett hundratal lokala brottsofferjourer. En brottsofferjour består av ett antal ideellt arbetande stödpersoner samt i vissa fall av en anställd assistent eller samordnare. En annan viktig frivilligorganisation som tar ett mycket stort ansvar är kvinnojourerna. Över ett hundratal kvinnojourer arbetar mot våld och förtryck av kvinnor samt för kvinnors frigörelse och jämställdhet på alla plan i samhället.

Det primära ansvaret för brottsdrabbade har dock socialnämnderna i enlighet med socialtjänstlagen 5 kap. 11 §. Hur socialtjänsten lever upp till detta ansvar ser mycket olika ut runtom i landet, av olika anledningar. Det finns tyvärr exempel på att socialtjänsten inte alls lever upp till intentionerna i lagstiftningen. Det kan gälla stödinsatser som jourboende, samtal, kontakter med myndigheter och mycket annat.

Tillkortakommanden i socialtjänstens åtaganden gör att den lokala brottsoffer- eller kvinnojouren kan bli ett ovärderligt stöd. Ibland kan de i praktiken bära hela ansvaret. Jourerna arbetar dock i dag under stor press. Antalet människor som söker hjälp är stort. Att ha en anställd kan för en jour vara en nödvändig avlastning, men det är inte alltid som ekonomin tillåter detta. En jour kan få slåss om pengarna med föreningar, kulturverksamhet och annat inom en kommun. Och vad händer om en brottsoffer- eller kvinnojour inte ens finns på orten? Det finns dessutom problem med att landets olika polismyndigheter hanterar brottsutsatta olika, vilket även det bidrar till den geografiska ojämlikheten för brottsutsatta.

Den borgerliga regeringens brister när det gäller att ta ansvar för kommunernas ekonomi spelar självklart stor roll i sammanhanget. Med osäkra ekonomiska förutsättningar inför framtiden riskerar ansvaret för brottsdrabbade att bli en lågt prioriterad fråga. Frågan om kommunernas ansvar för brottsdrabbade måste uppmärksammas mer. I görligaste mån ska vi givetvis ta vara på de ideella krafter som finns, men det rör sig om ett samhälleligt ansvar och samhället får inte göra sig beroende av enskildas insatser. Brottsoffermyndigheten bör ges i uppdrag att ur ett helhetsperspektiv se över hur kommunerna lever upp till sitt ansvar när det gäller brottsdrabbade och att ge förslag på åtgärder. Särskilt fokus bör läggas på unga brottsdrabbade. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Polisens ansvar för brottsdrabbade

Ett tungt ansvar för de brottsdrabbade bör självklart läggas hos polisen, som är den samhällsinstans som naturligt och tydligt kommer i kontakt med flest

brottsdrabbade. Rikspolisstyrelsen (RPS) har en strategi för att utveckla arbetet, men tyvärr går det i alltför långsam takt. I RPS rapport Inspektion av polismyndigheternas handläggning av brottsofferfrågor (Inspektionsrapport 2010:3) pekas på en lång rad brister. Det saknas bl.a. tydliga styrdokument för arbetet inom många polismyndigheter och verksamheten är knuten till person i stället för till funktion. Rapporten visar på att man inom polisen måste integrera ansvaret för brottsdrabbade ännu tydligare i den dagliga verksamheten. Den största bristen hittar inspektionen i uppföljningen av brottsofferverksamheten, som på de flesta håll lyser med sin frånvaro.

Vi förutsätter självklart att Rikspolisstyrelsen arbetar vidare med de problem som rapporten pekar på. Samtidigt är det tydligt att det från regeringens håll skickas tydliga signaler om vikten av att prioritera upp dessa frågor. När det nu gått över ett år sedan inspektionens rapport presenterades finns heller ingen kartläggning eller sammanställning tillgänglig för att följa hur man följt upp rapporten.

Vad som ovan anförs om polisens ansvar för brottsdrabbade bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Brottsdrabbade i rättsprocessen

Åklagarna har en mycket viktig roll för den brottsdrabbade. Ofta missförstås åklagarnas roll och många kan känna sig besvikna. Missförståndet bygger på att den utsatta, och även vittnet, förväntar sig att åklagaren ska ta hennes parti. Åklagarens roll är dock inte att vara stödperson till den drabbade eller till vittnet utan att leda förundersökningen och framföra övertygande bevis i domstolen.

Den brottsdrabbade är ofta mycket utsatt och känner sig ofta kränkt under rättegången. I vissa fall beror det på bristen på stöd. Det är Vänsterpartiets mening att man i större utsträckning än i dag bör få möjlighet till målsägandebitråde. Lagstiftningen om målsägandebitråde har utvärderats och man har konstaterat att den inte fungerat helt och hållet så som det var önskat. Vid exempelvis grova sexualbrott har målsägandebiträden inte förordnats i den utsträckning som var avsett. Det har också förekommit att biträden förordnats sent. Utredningen kom med en rad förslag.

Till att börja med föreslog man förstärkningar när det gäller vem som har rätt till målsägandebitråde. Förslaget är att de ska förordnas när det gäller alla sexualbrott förutom sexuellt ofredande, om det inte är uppenbart att ett behov saknas. De ska också alltid utses när ett barn utsatts för grövre brott.

Utredningen har även förslag om en förstärkt informationsskyldighet om målsägandebitråde till brottsdrabbade från polis och åklagares sida. Man föreslår också att åklagare ska ha till uppgift att förordna målsägandebitråde under förundersökning och om en sådan inte förordnas ska detta beslut kunna överklagas. Man föreslår vidare att målsägandebiträden ska underrättas vid förhör under förundersökning och att de ska få bättre tillgång till information

Fel! Okänt namn på

under processens gång. Ett förslag som till sist kan nämnas är att målsägandebebiträdena ska hjälpa den brottsdrabbade i skadeståndprocessen.

Utredningen har många bra förslag och Vänsterpartiet anser att det är dags att genomföra förbättringsreformer för brottsdrabbade. Det är inte försvarligt att redan utredda och remitterade förslag som skulle förbättra situationen för många blir liggande i byrålådan på Regeringskansliet. Förslagen måste nu genomföras.

Regeringen bör alltså lägga fram förslag till följd av utredningen "Målsägandebebiträdet – Ett aktivt stöd i rättsprocessen" (SOU 2007:6). Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Under rättegången har även den tilltalade rättigheter. Ett rättssamhälle bygger på principen att alla är oskyldiga tills motsatsen är bevisad och den tilltalade har självklart rätt till bästa möjliga försvar. I rättegångssituationen innebär detta att den brottsutsatta blir ifrågasatt, vilket i sig kan upplevas som en kränkning. Det är viktigt att den brottsutsatta känner till vad som ska hända under rättegången för att se till att brottsoffret inte utsätts för onödigt lidande. Det är också viktigt att domare avbryter frågor som omöjligt kan ha med målets utredning att göra. Det är inte enbart i sexualbrott som irrelevanta ifrågasättanden sker. Vänsterpartiet anser att domare ska ta större ansvar för att irrelevanta frågor inte ställs och att kränkningar inte förekommer i rättsalen. Även om vi inser vikten av och står bakom principen om fri bevisprövning är vi övertygade om att det finns mycket att förbättra inom ramen för nuvarande rättsläge.

6 Utbetalning av skadestånd

Om en person döms till böter i en rättegång har det allmänna ett intresse av att dessa betalas. Böter tillfaller staten och därför skickas ett inbetalningskort till den dömde för att reglera denna skuld. När det gäller skadestånd ser det annorlunda ut. Då skadeståndet tillfaller den brottsdrabbade är det upp till parterna själva att göra upp om betalning. Detta innebär att den dömde själv vanligtvis förväntas ta initiativ att ordna en sådan överföring.

För den enskilda, såväl den dömde som den brottsdrabbade kan det uppstå oklarheter kring detta förfarande. Den brottsdrabbade kanske heller inte vill att den dömde ska söka upp honom eller henne för att få information om kontonummer eller liknande. Det är inte alltid tydligt för den dömde att det är upp till honom eller henne att ordna detta. Den brottsdrabbade måste då söka skaffa ett betalningsföreläggande, vilket är en omväg som kanske inte skulle behövas.

Vänsterpartiet anser att domstolen i samband med att skadestånd utdöms ska informera den dömde om att han eller hon själv har att betala skadeståndet direkt till den brottsdrabbade. För att skydda den brottsdrabbades integritet kan exempelvis den dömdes ombud ges möjlighet att förmedla en sådan betalning. Regeringen bör ge Domstolsverket i uppdrag att utforma informat-

Fel! Okänt namn på

ion och regler om detta. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till
känna.

Stockholm den 1 oktober 2011

Lena Olsson (V)

Bengt Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Marianne Berg (V)

Eva Olofsson (V)